

De heer dr. ir. H. Paul
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

21 december 2005

Betreft: Beleidsdraaiboek Mond- en klauwzeer, versie 2.0, september 2005

Geachte heer Paul,

Hartelijk dank voor de toezending van versie 2.0 van het Beleidsdraaiboek MKZ. Nadat wij deze versie binnen ons bestuur hebben doorgenomen en doorgesproken geven wij u hierbij gaarne de reactie van de Stichting Ent Europa op deze versie van het Beleidsdraaiboek MKZ.

Om te beginnen is het draaiboek goed leesbaar en is de toon positief. Wij zijn verheugd dat bij een mkz-uitbraak vaccinatie als bestrijdingsmaatregel wordt ingezet, dat wordt ingezien dat men bij de bestrijding van een dierziekte geen gezonde dieren mag doden, dat er aandacht is voor dierenwelzijn, voor de belangrijke rol van de regio en bovenal door de erkenning dat het gekozen bestrijdingsbeleid/de bestrijdingswijze van een dierziekte ernstige sociaal-emotionele en psycho-sociale gevolgen kan hebben.

Als negatieve punten kunnen wij er niet omheen te noemen dat er nog steeds ‘geruimd’ gaat worden bij een eventuele uitbraak, dat er een stand still is van 72 uur, tijdens welke periode in ieder geval nog niet gevaccineerd gaat worden. Daarmee laat u kostbare tijd verloren gaan! De aanpak moet zijn: bestrijding op het besmette bedrijf, niet gaan slepen en onmiddellijk overgaan op ringvaccinatie. Nu komt op en rond het besmette bedrijf een enorme machinerie op gang, met een enorm groot verspreidingsrisico – zie ook de evaluatie van de mkz-aanpak! Na de vogelpest in 2003 bleek overduidelijk dat juist de uitvoering van de ruiming tot enorme verspreiding en verspreidingsrisico’s had geleid. Een zeer zwaar punt en een ernstige ommissie is dat de afzet van (producten van) geënte dieren NIET geregeld is. Alle partijen hebben erop aangedrongen en ook toegezegd tijdens de besprekingen dat de hoeveelheid geënt product zo klein mogelijk gehouden moet worden. Voor die hoeveelheid moet dan een afzet gegarandeerd zijn. En gaat dat niet goedschiks, dan gaat het maar kwaadschiks. De overheid dient haar verantwoordelijkheid wat dit betreft te nemen en desnoods dwingend de verkoop van Nederlandse, gevaccineerde producten tegen een normale prijs op te leggen. Wij zijn nu bijna vijf jaar verder, dan mogen wij toch verwachten dat deze essentiële zaken duidelijk en goed geregeld zijn en mogen de vastgelegde afspraken niet tot misverstanden leiden. Tot slot moeten wij vaststellen dat er te veel open einden en ontsnappingsmogelijkheden in het draaiboek zijn. Wij vinden in het draaiboek te weinig harde, schriftelijke garanties dat er bij een onverhoopte volgende uitbraak van mkz anders gehandeld gaat worden dan in 2001.

/2

Blad 2

Brief 21.12.2005 aan de heer dr. ir. H. Paul, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Wij willen er bij u met klem op aandringen dat snel en afdoende geregeld wordt dat een besmetting klip en klaar wordt vastgesteld (wij lezen nergens iets over de mogelijkheid van een second opinion), dat er onmiddellijk gevaccineerd wordt bij een uitbraak, dat de geënte dieren blijven leven en dat de afzet van

(producten van) geënte dieren gegarandeerd is. Het draaiboek is voortdurend aan verandering onderhevig en kan dus ook voortdurend bijgesteld worden.

Tot zover onze reactie in algemene zin. Onze gedetailleerde reacties en opmerkingen vindt u terug in bijgaande bijlage.

Wij zien uw reactie op onze opmerkingen, adviezen en vragen graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

hoogachtend

Stichting Ent Europa

Mevr. Tjitske Dijkstra, voorzitter.

bijlage

Bijlage bij de brief van 21 december 2005 van Stichting Ent Europa aan
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, T.a.v. de heer dr. ir. H. Paul
Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid

Per pagina:

p. 10. Het draaiboek houdt nog grote slagen om de arm: er kunnen aan het draaiboek geen rechten worden ontleend; als het nodig blijkt kan er altijd afgeweken worden van de beschreven maatregelen. In crisistijd is duidelijkheid nodig. Op zijn minst zouden de voorwaarden moeten worden geformuleerd waarbij in elk geval tot vaccinatie wordt overgegaan. .

p. 12, punt 2.1.6 Crisisdraaiboek CIDC: onduidelijk is of een second opinion mogelijk is. Van belang zou o.a. zijn: verdacht bedrijf pas ruimen na second opinion. Zie hst 7.11. Daar staat o.a. dat een verdacht bedrijf – zoals b.v. ook een bedrijf dat (mogelijk) contact heeft gehad met een besmet bedrijf- geruimd wordt. De mogelijkheid van eerst een second opinion hebben wij niet kunnen vinden. Graag vernemen wij hoe dit zit.

p. 13, de bewering: ongeveer de helft van de dieren wordt na een infectie een 'carrier' leidt een hardnekkig bestaan. Prof. Barteling geeft aan de Kaapse waterbuffel, als enige ooit gevonden mogelijke geval.

P. 15: het virus kan gedurende lange of korte tijd persistent aanwezig blijven. Wat betekent dat? Dat komt toch niet door vaccinatie? Wij zouden zeer terughoudend zijn met de import uit landen waar tegen MKZ wordt gevaccineerd. Nu, niets is minder waar; men kan zich via de supermarkt volop rundvlees uit met mkz besmette landen en van tegen mkz gevaccineerde dieren (Zuid-Amerika) verschaffen. Bovendien aten wij hier tot 1990 gevaccineerd vlees.

P. 18: de bestrijding van dierziekten is een nationale verantwoordelijkheid. Dit zegt echter weinig en houdt zeker niet in dat Nederland zijn eigen aanpak kan bepalen. Alle maatregelen moeten b.v. ter goedkeuring aan Brussel worden voorgelegd.

P. 18: een lidstaat kan aanvullende maatregelen nemen om de ziekte effectief te kunnen bestrijden. Ja, alles goed en wel, maar dat mag niet betekenen het op grote schaal doden van gezonde dieren. Dat is onacceptabel.

P. 19, 3.3.1.2: exportverboden voor het land met een uitbraak. Dat is onjuist: er gelden exportverboden voor compartimenten. De laatste zin: dit geldt alleen voor Europa, maar hoe zit het met bijvoorbeeld Zuid-Amerika?

P. 20: in spoedeisende gevallen hoeft een besluit tot het nemen van bestrijdingsmaatregelen pas op schrift gesteld te worden, nadat het is genomen. Daar geeft u zichzelf wel erg de vrije hand mee.. Normaliter zet je een besluit natuurlijk altijd pas op schrift nádat het is genomen, maar het gaat er maar om hoeveel tijd er verstrijkt en hoeveel kans het publiek heeft om erachter te komen wat er nou eigenlijk besloten is. Gaarne uw reactie.

Idem: het doden van zieke en verdachte dieren. Wij stellen: besmetting moet bewezen zijn.

‘Verdacht’ – en dat is een ruim begrip – is in principe nu voldoende basis voor ruiming. (Sprang Capelle etc. 2001). Hier zijn we het mee oneens.

Idem, laatste alinea. Let op: men spreekt van vrijstelling en ontheffing: hiermee is alles dus weer mogelijk. Dat vinden wij onacceptabel.

P. 25: de deskundigengroep brengt een onafhankelijk veterinaire advies uit. Dat is heel erg moeilijk: onafhankelijk (vgl. richtlijn KNAW over onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek). Is de deskundigengroep zelf onafhankelijk?

P. 26: Apparatuur en voorzieningen: genésmiddelen worden simpelweg over het hoofd gezien.

P. 28: ‘Vaak is de bron een insleep door onzorgvuldig menselijk handelen.’ Wilt u hier eens een voorbeeld van geven?

P. 33, 6.2.5: de normale bevoegdheden zijn niet meer toereikend. Dat zijn zoals u weet altijd gevaarlijke situaties, want ze vormen een vrijbrief om naar willekeur en eigen goeddunken te handelen. Als een dergelijke situatie aan de orde is hoeven we ons geen enkele illusie meer te maken, ook gezien de ervaringen in 2001 en 2003. Juist daarom is het voorkomen van een dergelijke situatie zo belangrijk en juist daarom vinden wij de nu voorgestelde aanpak bij een besmet of verdacht geval zo bedreigend.

P. 35. In de opsomming ontbreken: preventie en harde afspraken over de afzet. Dat laatste kan namelijk in 'vredetijd' mooi geregeld worden, maar dan moet de overheid wel haar verantwoordelijkheid nemen. Gaat het niet goedschiks, dan maar kwaadschiks. We zijn inmiddels bijna vijf jaar verder en met al dat praten wat dit betreft nog geen steek op geschoten. We moeten zorgen voor een zo klein mogelijke massa geënt product, maar de afzet daarvan MOET geregeld en gegarandeerd zijn!

6.4.3: preventief ruimen verdacht bedrijf: NEEN.

P. 36: angstvallig wordt vermeden vaccinatie/geneesmiddelen te noemen.

P. 39: de mogelijkheid af te wijken van de beschreven maatregelen: altijd een achterdeurtje.

P. 41: gesproken wordt over het creëren van draagvlak voor maatregelen. Voor bepaalde maatregelen creëert men nimmer draagvlak, omdat ze gewoon tot op het bot fout zijn.

P. 43: LNV erkent dat het niet de bedoeling is dat mensen in een sociaal isolement komen. Verder staat op deze pagina keihard dat bij een mkz-uitbraak vaccinatie als bestrijdingsmaatregel wordt ingezet, echter wel met de aansluitende zin dat de deskundigen enz. Aan deze zinsnede kunnen wij dan ook helaas geen (rechts-)zekerheid ontlenu.

P. 44: preventieve ruiming bij verdachte bedrijven: NEEN.

P. 44, 7.12: hier staat weer: een voorbereiding op een eventuele vaccinatie. En dat blijft inderdaad de kern van het hele verhaal. Overal ontbreken harde garanties dat onder die en die omstandigheden of voorwaarden daadwerkelijk gekozen zal worden voor vaccinatie.

P. 45, 7.14.1. Het lijkt ons niet dat de meest effectieve bestrijdingsmiddelen bij mkz het instellen van gebieden rondom de uitbraken is. (Terwijl u daar tegelijkertijd wel ruimploegen, enz. van buiten het gebied volop aan het werk zet.) Enten bleek in 2001 het meest effectief.

P. 46: besmetting als een lopend vuurtje als alleen het besmette bedrijf wordt geruimd is niet bewezen. Aanvullende maatregel moet zijn: vaccineren.

P. 48: positief: groter vaccinatiegebied om de verspreiding van het virus te stoppen – let wel: we moeten de hoeveelheid geënt product zo klein mogelijk houden –, en: het doden van zo min mogelijk gezonde dieren, d.w.z. het níet doden van gezonde dieren.

P. 65: voorgestelde vaccinatiestrategie staat er. Wij lezen graag: voorgeschreven.

P. 66. 9.3.1, hier staat dat uit voorzorg 'ruimen' internationaal geaccepteerd is en zeer effectief om mkz te bestrijden. Dat is niet juist want ruimen = slepen = verspreiden. Een veterinair belang zal altijd zijn: genezen/leven.

P. 66, 9.3.2, tweede alinea: NEEN, niet ruimen tijdens stand still en verder 'still' zitten en niks doen: direct vaccineren, geen tijd verspillen.

P. 67, bovenaan. Wie vormen de deskundigengroep, waarvan u overigens zegt dat die groep deskundigen geheel uit virologen, epidemiologen en ervaren dierenartsen bestaat? Zij maken een zorgvuldige keuze waarbij ze rekening houden met veterinaire, economische en maatschappelijke belangen. Het eerste kunnen wij ons gezien de samenstelling van de club nog voorstellen. Maar hoe wegen zij de economische en maatschappelijke belangen? Wat is hun afwegingskader? Hoe transparant is hun besluitvorming?

P. 67: oorsprong van de uitbraak: niet bekend of doofpot.

P. 67: Die stieren in KI-centra, zitten die dan in quarantaine of hoe moeten we ons dat voorstellen? Wat voor risico vormen de 'niet-gehouden runderen' in de Oostvaardersplassen.

P. 71: hoe lastiger te handhaven: hoe eerder een maatregel opgeheven wordt. Is dat even mooi? Of niet?

P. 71: zo is het eventueel mogelijk dat op een eerder tijdstip uit een groter gedeelte van Nederland export weer toegestaan is. Dat was ten tijde van de mkz-crisis in 2001 al het geval.

P. 94: een belangrijke vaststelling: Evaluaties en discussies met de sector en belanghebbenden en nieuwe regelgeving uit Brussel, leiden tot beleidsontwikkeling. Ervaringen uit het verleden, voortschrijdend inzicht en evaluaties dienen omgezet te worden in aangepast beleid.

P. 97: let eens op de rol die handhavingsproblemen geven.

12.3.8: Opstellen van mkz-uitroeiprogramma binnen 2 weken: waarom staat dat alleen bij het wild?

P. 98: Met de monitoring van wild enz. Wat betekent dit verder; wat voor consequenties kunnen we hieraan verbinden voor de landbouwhuisdieren?

P. 98, t.a.v. die opsomming: het lijkt erop alsof met wild veel zorgvuldiger wordt omgegaan. Waarom? Het wild schijnt hoe dan ook gespaard te moeten worden.

P. 103: ... om altijd de insleep van dierziekten te voorkomen: dat kan nooit en zeker al niet in een dierentuin waar iedereen komt en geen 'bezoekersregeling' geldt.

P. 103, 12.5.2, tabel 2: alle gevoelige dieren vaccineren!

P. 104: art. 15 van de richtlijn biedt de mogelijkheid om in bijzondere gevallen ook besmette dieren te laten leven!

P. 12.6.2: ... dan is het mogelijk dat niet alle gevoelige dieren worden geruimd.

P. 107: Een groot manco: het *bestrijdingsbeleid* veroorzaakt trauma's. Pleisters plakken heeft geen zin. Verandering van beleid wel. Als je de laatste zin leest van paragraaf 13.1 zie je meteen dat er dus geen enkel bezwaar is om meteen te gaan enten.

P. 107, 13.2.2: fout woord: het is niet de dierziektecrisis maar de *bestrijdingswijze*, het gekozen *bestrijdingsbeleid* die/dat zo'n grote impact heeft op het dagelijks leven en dat tot sociaal-emotionele en

psychosociale problemen kan leiden. Geachte lezer: bent u tot zo ver gekomen? In alle ernst: dit is toch niet de maatschappij die wij voorstaan. Doden van gezonde dieren om een dierziekte te bestrijden is fout! Het werkt ziekmakend voor degenen die het machteloos moeten ondergaan, voor degenen die zo'n beleid maken en voor degenen die het moeten uitvoeren.

Overigens is de erkenning die uit dit hoofdstuk spreekt al een geweldige stap voorwaarts. En VWS is opgenomen in het basisoverleg, wat ook altijd bepleit is.